

РЕЦЕНЗИЯ

За научната продукция на **Пламен Пенев Пенев**, кандидат за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висшето образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2 Педагогика, обявен от Тракийския университет, публикуван в Държавен вестник , бр. 88 от 20.10.2023 г., за нуждите на катедра „Предучилищна и начална училищна педагогика“ към Педагогическия факултет

От проф. д.ф.н. Антоанета Алипиева

Пламен Пенев е известен на литературната общност като оперативен критик, участник в редица литературоведски форуми и проекти, автор на литературоведски книги. Важна тема в неговия научен кръгзор е българската поезия от втората половина на 20. век, като това е и фокусът на хабилитационния му труд, представен в настоящата порцедура. Пенев е автор на още три книги и достатъчен брой статии, също обект на конкурса.

Като хабилитационен труд е представен текст под заглавие: „ДЕТЕТО И ДЕТСКОТО. ЕВОЛЮЦИЯТА НА АЗ-А – ДЕТЕ В БЪЛГАРСКАТА ПОЕЗИЯ. МЕЖДУ ЛИТЕРАТУРАТА ЗА ДЕЦА И ДРУГАТА ЛИТЕРАТУРА (50-ТЕ – 90-ТЕ ГОДИНИ НА ХХ-ТИ ВЕК)“. Отрязъкът от време е твърде обширен, той обхваща различни литературоведски модели, видимото развитие на идеологически перспективи, както и многоброен масив от автори и произведения, с които Пенев е бил длъжен да работи. Основна заслуга на изследването е идеята, че литературата за деца не е изолирано художествено поле, а е част от общото литературно поле на една национална култура. В този смисъл тезата за „двете литератури“ – детска и за възрастни - е преодоляна за сметка на синтезен похват за анализиране на факти, творчества и автори.

Хабилитационният труд се състои от две глави. В първата се полагат теоретичните модели, чрез които Пенев ще работи и осмисля поетичните текстове. Заявеният широк теоретичен диапазон е амбициозен, в случая би следвало да се отбележи, че подобна широта трябва да се ограничи и избистри, за да се открие, а не да се разводни аналитичната картина. Също в първа глава се проследява историческия развой на детската поезия, видян от Възраждането до ден днешен. Отново амбициозно, би могло наследените идеологически и литературоведски практики да се представят само като резюмирани модели.

Авторът правилно отбелязва наследени посоки в реализирането на детската поезия: възпитателно-педагогическия модел, акцента върху „послушното“ дете, изискването детето да следва патриархалния модел на живот, т.е. да повтаря моралните категории на предците. Правилно се отбелязва, че „(...) припокриването с мащабите на детето и детското съзнание в акта на творчеството и пораждането, от иреалност в реалност, на произведение на изкуството, очарованието и загадъчността на новия човешки живот и на творческото, което "надниква" в самите недра на светопораждането/ставането, както и изтегля неговата същност в бъдещето, съставено от тяло, дух, душа и времепространства, в тяхната процесуалност и непредвимо с многообразията си битийно цяло“.

Втората глава „РАЗВОЙНИ СИНХРОНИИ В ЛИТЕРАТУРАТА ЗА ДЕЦА И „ГОЛЯМАТА“ ЛИТЕРАТУРА: 50-ТЕ-90-ТЕ ГОДИНИ НА ХХ-ТИ ВЕК“ представя вече същинската приносна част на хабилитационния труд. Точно тук се полага идеята за взаимосвързаността между „детската“ и „голямата“ литература. Активно се разглеждат автори и произведения, които могат да се „четат“ и от малки, и от големи. В този аспект имената на Иван Цанев, Иван Методиев или Валери Петров са подходящи като примери. Особено ценен ми се вижда възпитателният ъгъл, който Пенев отбелязва в развитието на детската ни литература, тъкмо този ъгъл проследява пътя от реализъм към модерност. Приобщеното чрез определен възпитателен модел дете, задължителен до 90-те години на 20. век, ясно показва разволя на поетичните конюктури, които авторът посочва добре. Пенев проследява „възпитанието“ чрез комунистическата идеология, която през 90-те години революционно се отрича и в образа на детето не само че настъпва „възпитателна“ либерализация, но детското светоусещане се подлага на девалвация, деморализация, деконструкция. Изобщо преобладават процесите „де-...“ характерни за най-пиковото време на българския постмодернизъм, в чиито репертоар взлат отрицанието на традициите, денационализиращите процеси, иронизирането на „добродетелите“ и педагогическите функции, наследени по историко-развоен път. Точно тук Пенев говори за „поколения“ в поезията, теза, която може да помогне в изясняване еволюцията на детската поезия. Той правилно афишира върху десетилетията, които в българското литературознание са добри маркери за отбелязване на развойни различия.

По отношение на хабилитационния труд трябва да се отбележи старанието на автора да обхване максимален литературен материал, както и да цитира основни критици, занимаващи се с детска литература. В това отношение работата му заслужава похвала. Както той самият посочва:

„Литературното поле на традицията е безкрайна плетеница от идейни, езиково-семантични и естетически натрупвания, чертаещи еволюциите на художественото в обективните измерения на националното литературно битие, съставено от самостоятелни творчески светове, сами по себе си необозрими, неопределими до край със съзнателното им аналитично-критическо осмисляне и вписване в свода на това литературно-историческо“.

От представените от Пенев други три книги най-голямо значение има двутомникът „Иван Цанев“, в който авторът наистина излага мащабните си познания относно т.н. „тиха лирика“ в българската поезия. Поетът Иван Цанев е центърът, който задвижва широки контексти от поезията през 70-те години на миналия век. Проследяват се ракурси, „наследства“ от поети от предходното десетилетие, тенденции и модели. Неясно остава как точно се преодолява соцестетиката и какво точно се разбира под този термин. Малко повече яснота в тази посока мисля, че би допълнила широкия литературен контекст, който се предлага в монографията.

Останалите две книги – „Критическа хроника. Животът на идеите“ и „Записки. Начало. Литературно-критически етюди“ представят оперативни критически текстове, някои от които често пъти придобиват статута на литературоведски статии. Пенев видимо пренебрегва „освободения“ неолиберален подбор и се съсредотавя върху значителни автори и произведения, което е защита на идеята за наличието на канон в националните литератури.

Статиите, участващи в конкурса, са 23 на брой, те също показват изборност в анализирания автори и произведения. „Герои“ на Пенев са Петя Дубарова, Ивайло Иванов, Веселин Тачев, Иван Цанев, Иван Методиев, Стефан Гечев, все поети, които недвусмислено заемат „високия“ етаж на българската поезия. Пенев участва в тяхното утвърждаване в литературата.

Посочената библиография е внушителна по ръст, явно е прочетено всичко, което може - и в критически, и в художествен план - да участва в реализиране на темите, залегнали в публикациите на автора.

Цитиранията са седем на брой, мисля, че за доцентура биха могли да бъдат и повече, но моята надежда е, че след хабилитирането си Пламен Пенев ще засили своята продукция не само като количество, но и като генератор на значими идеи.

Имам следните въпроси към кандидата:

1. Коя или кои от предложените в началото литературоведски школи имат най-голямо значение при анализирането на литературния материал? Човек остава с впечатление за теоретична еkleктика, която на места заглушава логиката на смисъла.
2. Образът на детето понякога се губи от широките литературни контексти, които се ползват при анализа. Моля да се обясни ясно историческият континуум в този образ.
3. Да се обоснове по-ясно идеята за поколенията в българската поезия и да се посочи как точно чрез тази идея се доказва развитието на „детската“ тема в поезията ни от втората половина на миналия век.
4. Заявената доцентура е за нуждите на направление „Педагогика“. Продукцията на автора е с подчертан литературоведски профил. Въпросът ми е: не би ли следвало като изискване в някои от текстовете да присъстват и чисто педагогически или методически контексти – като начин на преподаване в училище , например?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Считам, че предоставената от Пламен Пенев научна продукция е достатъчна като обем и качество. След като катедра „Предучилищна и начална училищна педагогика“ към Педагогическия факултет на Тракийския университет има нужда от подобен кадър, аз подкрепям кандидатурата на Пламен Пенев и гласувам за това той да бъде избран за доцент.

02.02.2024 г.

Белград

Подпис:

(Проф.д.ф.н. А. Алипиева)